

N:o 235.

Af herr **J. H. G. Fredholm** från Stockholm, *i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om beskattning af hvitbetssocker-tillverkningen i riket.*

Ehuru Riksdagen så nyligen som år 1893 beslutit ändrade bestämmelser angående beskattningen å den inhemska sockertillverkningen, föranleddes likväl Riksdagen, på grund af denna tillverknings hastiga utveckling, att redan det derpå följande året ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet. Med anledning af denna har nu Kongl. Maj:t i propositionen n:o 38 till innevarande Riksdag framlagt förslag till ytterligare ändring i de grunder, hvarefter beskattningen skall utgå.

Med afseende på denna hvitbetssockerindustriens hastiga uppblomstring och deraf följande täta ändringar i beskattningen, hvilka ej kunna annat än framkalla oro och öka risken vid denna närings bedrifvande, torde det måhända icke böra anses förmätet, om man drager klokhet af hela denna beskattning i tvifvelsmål, eller öfverflödigt att underkasta beskattningens verkningar en närmare granskning.

Belysande för den omgestaltning af det allmänna betraktelsesättet, som i mångt och mycket under de sista femtio åren egt rum, är den olika uppfattning om sockrets betydelse för lifvet och hushållningen, som är rådande nu mot fordom.

Förr i tiden ansåg man sockret för att vara, om icke just skadligt, så dock öfverflödigt. Ur helsosynpunkt ansågo några, att det

hetsade, andra, att det angrep bröstet, många höllo före, att det förorsakade osund fetma, under det andra förmenade, att det framkallade en farlig magerhet; de flesta voro ense om att det skadade tänderna och magen. I stället för att såsom förut hafva varit ett njutningsmedel för få, har sockret nu blifvit ett näringsmedel för alla. Med det hos människan befintliga starka begäret efter socker skulle detta säkerligen, i mycket högre grad än hvad som redan nu är fallet, hafva blifvit såsom näringsmedel användt, om det icke genom höga skatter så ofantligt fördyrades.

Den framskjutna plats i hushållningen, som med rätta bör tillkomma sockret både såsom närings- och konserveringsmedel, har det hittills hindrats att intaga genom dess af beskattningen framkallade höga pris. Omsättningens storlek grundar sig på allmänhetens köpförmåga, och denna, som för de flesta är mycket begränsad, åter på varans pris i marknaden. Sockrets billiggörande ökar därför konsumtionen i en ovanligt hög grad, hvilket blifvit af erfarenheten på det tydligaste ådagalagdt.

Från år 1840 till år 1850 föll sockerpriset på världsmarknaden med omkring 50 procent, steg derefter återigen med ett uppnådt maximum i slutet på 1850-talet till år 1875 och har sedermera varit i ett ständigt fallande. 1895 betingade sockret icke mer än fjerdedelen så högt pris som 1840 och icke ens hälften så högt som år 1875. Att inom vårt land priset å socker icke följt dessa prisvexlingar på världsmarknaden beror naturligtvis på de störande rubbningar i prisen, som sockertullen medfört.

Tullen utgjorde per kilogram:

År	Råsocker	År	Raffinad
1846—52	21 öre	1846—52	förbud
1853—57	16 »	1850—57	35 öre
— —	—	1858—65	30 »
1858—67	18 »	1866—67	28 »
1873—78		1873—78	
1868—72	23,5 »	1868—72	33 »
1879—		1879—	

I hvad mån sockerförbrukningen inom landet ökats och på hvad sätt prisen å den inhemska marknaden vexlat framgår af följande jämförelse.

År	Förbrukning per individ	Priset per kilogram			
		Råsocker		Raffinad	
		utan tull	med tull	utan tull	med tull
1851	3 kilogram	36 öre	57 öre	—	—
1855	4 »	67 »	83 »	—	—
1868	5 »	58 »	82 »	73 öre	106 öre
1871	6 »	61 »	85 »	80 »	113 »
1875	8 »	51 »	69 »	57 »	85 »
1882	9 »	46 »	70 »	60 »	93 »
1883	10 »	46 »	70 »	57 »	90 »
1888	11 »	33 »	57 »	40 »	73 »
1891	12 »	28 »	52 »	35 »	68 »
1892	13 »	28 »	52 »	37 »	70 »
1893	14 »	29 »	53 »	37 »	70 »
1894	14,6 »	25 »	49 »	32 »	65 »
1895	17 »	20 »	42 »	25 »	54 »

Hvilket inflytande priset å socker utöfvar på förbrukningen visar sig ännu tydligare genom att för året 1890 med hvarandra jemföra sockerkonsumtionen och råsockertullen i några länder. I England, der sockret är tullfritt, var förbrukningen 34,6 kilogram per individ och hade ökats med en tredjedel sedan sockertullen på 1870-talet afskaffades. I Danmark, med en tull af 6 öre per kilogram, var förbrukningen 18 kilogram; i Tyskland med en tull af 26 öre 10,6; i Frankrike med en tull af 43 öre 14 och i Ryssland med en tull af 34 öre 4 kilogram per individ.

Det stora prisfall, som egt rum i artikeln socker, är hufvudsakligen att tillskrifva den i de flesta af Europas länder införda tillverkningen af hvitbetssocker. Efter att försök med sådan tillverkning blifvit i slutet af förra århundradet gjorda i Tyskland, infördes hvitbetssockerindustrien i Frankrike i början på detta århundrade och derefter i Ryssland, som redan 1820 hade 38 fabriker i gång, hvilket antal nu är tiodubbladt. Det var dock först på 1830-talet, som denna industri började blifva mera fast grundad. Under nämnda årtionde infördes hvitbetssockertillverkningen i Tyskland, Österrike, Danmark och Sverige.

Den första hvitbetssockerfabriken i Sverige anlades 1837 i Malmö och den andra i Lund följande året. Begge upphörde dock helt snart. Bättre gick det för den i Landskrona 1838 anlagda fabriken, som egde bestånd till år 1845. Under detta hvitbetssockerindustriens första skede torde tillverkningen i årligt medeltal ej hafva uppgått till 5,000 kilogram.

Utbytet af socker var endast något öfver 3 proc. Den förnämsta orsaken till Landskronafabrikens undergång torde, utom olämpliga tillverkningsmetoder, hafva varit det stora prisfall å socker, som under 1840-talet egde rum.

År 1854 återupptogs tillverkningen vid Landskronafabriken, och från denna tid kan man i den inhemska sockerproduktionen urskilja fyra utvecklingsperioder. Under den första 1854—69 var Landskronafabriken ensam i gång och ökade sin tillverkning från 1,287 till 9,790 deciton med ett sockerutbyte af 6,3 proc. Under den andra perioden 1870—83 anlades fabriker i Stockholm, Halmstad, Vadstena, Ljung, Öja och Arlöf. Alla, utom den sistnämnda, stupade inom kort, och 1875 nedbrann Landskronafabriken. Tillverkningen under denna period var i årligt medeltal omkring 12,400 deciton och utbytesprocenten 7,3. Tredje perioden började 1884 med 2 fabriker och slutade 1890 med 6. Under denna period ökades utbytesprocenten från 8 till 9,5 och tillverkningen mer än fyrdubblades samt slutade våren 1890 med under den sista kampanjen erhållna 14,265 ton socker. Den fjerde och sista perioden började tillverkningsåret 1890—91 med 6 fabriker, hvilka tillsammans tillverkade 20,630 ton och slutade 1895—96 med 18 fabriker. Tillverkningen under detta år var något mindre än under året 1894—95, då den var som högst och hvarunder erhöles 72,890 ton socker efter ett utbyte af 11,6 procent.

Med denna hvitbetssockerindustriens storartade utveckling på sista tiden har det blifvit möjligt att med inhemska produktion fylla landets behof af socker, och dermed har denna industri inträdt i ett helt annat stadium än förutvarande.

Socketinförseln har nu så godt som upphört. Denna införsel utgjorde åren 1885—89 i årligt medeltal för raffinad 11,600 ton och för råsocker 27,800. Importen af raffineradt socker, hvaraf icke längre sedan än år 1890 infördes 11,505 ton, har år 1895 nedgått till 837 ton och af råsocker, hvaraf 1890 infördes 29,968 ton, till 3,309 ton. Införseln af sirup, som år 1885 var 7,570 ton, har deremot sedan dess nära nog fördubblats och utgjorde år 1895 13,370 ton.

Socketindustrien omfattar för närvarande 16 hvitbetssockerfabriker och 3 saftstationer samt 7 fristående raffinaderier. Tillverkningsåret 1894—95 afverkades vid 14 råsockerfabriker och 3 saftstationer, hvilka under kompanjen tillsammans sysselsatte omkring 4,000 arbetare, 628,480 ton betor. Deraf erhöles ungefär hälften i betmassa till fodermedel och 72,890 ton råsocker, eller 70,450 ton reduceradt till 1:sta produkt, samt omkring 17,500 ton melass. Antager man värdet på bet-

massan till 30 öre per deciton, på sockret reduceradt till 1:sta produkt till 42 öre per kg., samt på melassen till 2½ öre per kg., så skulle hela tillverkningen hafva motsvarat ett värde af omkring 31 mill. kr., hvartill bör läggas det ökade värde sockret erhöi genom raffineringen och hvilket torde kunna uppskattas till något öfver 3 mill. kr.

Med afseende på den statsekonomiska betydelsen intager sockerindustrien med ett tillverkningsvärde af 34 mill. kr. det tredje rummet bland landets näringar efter den mekaniska jernindustrien med 50 mill. och väfverierna med 38 mill. kr. i tillverkningsvärde. Men sockerindustriens ekonomiska betydelse stannar icke dervid. För odlingen af de 1894—95 afverkade betorna togos i anspråk omkring 21,000 hektar af första klassens jord och genom odlingen tillfördes de dermed sysselsatta landtbrukarne en inkomst af omkring 12,5 mill. kr., och staten erhöi derjemte för nämnda tillverkningsår en skatt af 5,862,000 kr.

Man kan dock knappast säga, att hvitbetssockerindustrien ännu blifvit här i landet fullt nationel. Den snabba utvecklingen har icke medgifvit detta. Alla för tillverkningen nödiga apparater hafva tagits från Tyskland och äfvenledes det för sockerhalten i betan så viktiga betfröet. Måhända får man tillskrifva sistnämnda omständighet, att sockerutbytet här är 1 proc. lägre än i Tyskland, hvilket ogynsamma förhållande dock motväges deraf, att vigten på en betskörd per hektar här är större än i förenämnda land; man uppgifver ända till 10 proc. I så fall skulle den större skörden motväga den mindre sockerhalten, och sålunda synes ej naturförhållandena lägga hinder i vägen för att tillverkningen af hvitbetssocker skall kunna blifva såsom inhemsk näring fast rotad.

Huru dermed än må förhålla sig, är dock hvitbetssockerindustrien på grund af den höga sockertullen (100 proc. af varans värde) i högre grad än andra näringar beroende af det stöd, som lagstiftningen kan åt densamma skänka. Hade icke staten genom ett högt tullskydd gjort allt för att uppmuntra denna näring, så hade den alldeles säkert icke kunnat så snabbt utveckla sig som den gjort. Med detta höga skydd har också den osäkerhet i beskattningshänseende, hvarunder betsockerindustrien de senare åren lefvat, icke kunnat lägga hinder i vägen för utvecklingen.

Från början var det inom landet tillverkade sockret ej belagdt med särskild tillverkningskatt, men detta blef slutligen på grund af den höga sockertullen en nödvändighet, här liksom i utlandet. Hvitbetssockeraccisen infördes såsom råvarubeskattning i Frankrike 1839 och i början på 1840-talet i Tyskland och Österrike. Här infördes

samma beskattningssätt genom förordningen af den 30 maj 1873, enligt hvilken det till 6 $\frac{1}{4}$ proc. beräknade sockerutbytet af de afverkade botorna belades med en tillverkningsafgift uppgående till $\frac{1}{5}$ af gällande tullsats. Afsigten var, att denna skatt skulle för hvart tredje år höjas med $\frac{1}{5}$ af tullsatsen, men denna höjning stannade vid $\frac{2}{5}$ ända till 1891, då skatten bestämdes till $\frac{1}{2}$ af tullen. Utbytesprocenten bibehölls likväl oförändrad, oaktadt sockerutbytet ständigt ökades, ända till 1893, då det bestämdes, att den utbytesprocent, efter hvilken skatten skulle beräknas, så småningom skulle höjas till 9 proc., hvilket för de flesta fabriker blef gällande från hösten 1895. Följden af att sockerutbytet i verkligheten utgjort mer än det beräknade har varit den, att då skyddet vid en tullsats å råsocker af 23,5 öre per kg. rätteligen skulle hafva varit 11,75 öre, har det faktiskt utgjort 15,5 öre åren 1893—94, 14,9 öre 1894—95 och 13,9 öre 1895—96.

I utlandet, der man likasom här började med att beskatta råvaran, blef man af omständigheterna nödsakad att öfverföra beskattningen på den färdiga produkten i samma stund sockerindustrien utvecklade sig derhän, att produktionen af socker motsvarade landets behof deraf, och fråga sålunda uppstod om att börja på allvar exportera. Detta skedde i Tyskland och Österrike 1888 och från 1887 har Frankrike en blandad material- och produktbeskattning. Då emellertid skatten skulle vid utförsel restitueras, visade det sig snart, att denna restitution medförde en premiering af det exporterade sockret, och då alla med hvarandra konkurrerande länder voro angelägna om att befrämja exporten, lade detta hinder i vägen för exportpremiernas borttagande, oaktadt försök dertill gjordes på Londonerkonferensen 1887. Sockerpremien utgår nu per deciton med 1,75 kr. i Österrike, 4 kr. i Belgien och Holland och med 4,52 i Frankrike; i Tyskland är ifrågasatt 3,55. Under sådana förhållanden lär export af socker från något annat land ej kunna ega rum, utan att äfven der exportpremie medgifves.

Det märkliga kretslopp, som sockerindustrien genomlupit på beskattningens område, kan sammanfattas sålunda: Sockertullen var ursprungligen en ren finanstull och en bland de mest gifvande i vårt liksom i andra länder. Då på grund af den inhemska hvitbetssockerfabrikationen tillförseln af utländsk vara aftog och inkomsten af sockertullen minskades, lades för att kompensera denna minskning en skatt på den inhemska sockertillverkningen till en början i form af materialskatt, hvilken dock på långt när ej uppvägde tullskyddet. Nästa steg var, att den inhemska sockertillverkningen utvecklade sin produktion utöfver landets behof, och det blef då nödigt att exportera öfverskottet.

Det var då ej mer än billigt, att staten restituerade skatten på det socker, som utfördes, men detta nödvändiggjorde införaende af produktbeskattning med åtföljande för staten högst dyrbar kontroll. På det emellertid den inhemska fabrikationen icke skulle lida någon förlust på utförseln af produktionsöfverskottet, lemnades vid restitutionen en så riklig godtgörelse, att den verkade som en utförselspremie. Genom det höga tullskyddet och utförselspremien i förening sattes sockerfabrikanterna då i tillfälle att hålla höga pris på det socker, de afyttrade till sina landsmän, och att i utlandet sälja sockret till underpris. Konkurrensen mellan sockerexportörerna från olika land förmådde dem att på den utländska marknaden underbjuda hvarandra så mycket de kunde, och i denna sträfvan understöddes de hvar och en af sitt lands regering genom ökade utförselspremier, och dermed började sockerkriget. Utgående från önskan att genom skydd befrämja den inhemska tillverkningen, har man slutligen i fråga om näringsskyddet förts in på öfverdrifternas väg. Man kan svårligen gå längre i det bakvända än att på lagstiftningens väg tvinga sockerfabrikantens landsmän att skatta till honom, ej blott för den del af hans tillverkning, som de sjelfva förbruka, utan ock för att sätta honom i tillfälle att tillhandahålla utlänningen den andra delen af hans tillverkning till ett pris, som understiger produktionskostnaden.

Vi stå nu vid början af detta kretslopp i beskattning. Det vill då synas, att vi böra låta oss angeläget vara att med aktgifvande på den erfarenhet, som i andra länder blifvit vunnen, i tid söka undvika att fortsätta på den beskattningens väg, på hvilken andra länder med ingen fördel för dem sjelfva, men väl med stora uppoffringar, slagit in. Hvad som i det hänseendet bör göras, bör dock göras snart, ty utvecklingen i hvitbetssockerindustrien går hos oss på grund af det höga näringsskydd, denna industri är i besittning af, framåt med jättesteg. Den areal, som för nästa kampanj, 1896—97, är kontraherad att användas till betodling, lär uppgå till ej mindre än 28,300 hektar, och efter 300 deciton betor per hektar och ett sockerutbyte af 10 % kommer sålunda sockerproduktionen att för nästa år uppgå till 85,000 ton, eller 10,000 ton mer, än hvad som högst här i landet blifvit konsumeradt.

Närmast till hands ligger att genom ökad beskattning hålla tillverkningen nere under det inhemska sockerbehovets gräns. Alla försök i den vägen hafva dock hos oss hittills visat sig vara förgäfves. En annan utväg skulle vara att absolut icke medgifva någon restitution för utfördt socker, men detta skulle vara detsamma som exportförbud, och med ett så betydligt produktionsöfverskott, som man har att motse,

skulle detta utan tvifvel för sockerindustrien medföra en kris af betänklig verkan.

Att sockerindustrien, i olikhet med andra näringar, skall med fog kunna göra anspråk på, att staten ständigt skall mellankomma för att på lagstiftningens väg reglera produktionen, kan naturligtvis icke bero på annat, än att sockertillverkningen utgör föremål för särskild beskattning. Att den blifvit detta, har sin historiska förutsättning i sockertullen. Då vi ännu icke hade någon eller mycket ringa inhemsk tillverkning af socker, utgjorde denna tull en af statens förnämsta inkomstkällor. Under åren 1886—90 medförde denna tull i årligt medeltal för statsverket en inkomst af nära 11,5 millioner kronor, eller mer än grundskatterna; år 1895 inbragte den icke ens 2,5 millioner kronor. Att det för statsverket skall vara nödigt att i mån af behof ersätta denna brist på 9 millioner med någon annan inkomst är tydligt, men det kan ifrågasättas, om det därför skall vara nödvändigt att beskatta just den inhemska sockertillverkningen.

Må man dervid besinna, att det för den stora allmänheten alltid torde komma att förefalla oförklarligt och i högsta måtto obilligt att med särskild skatt belägga en inhemsk näring, hvarigenom det svenska arbetet kommer att försvåras i stället för att underlättas; och vid skatters åläggande är det allt annat än klokt att förbise den uppfattning, allmänheten gör sig om deras rättvisa och billighet. Vidare må man ihågkomma, att enligt det tullpolitiska system, som förut varit här i landet rådande, utgick man från den åsigten, att de artiklar, som nödvändigheten bjuder att tullbeskatta, må, så vidt ske kan, väljas bland dem, som — under det de i vidsträckt omfattning ingå i konsumtionen utan att dock för denna vara oundgängliga — icke äro föremål för inhemsk tillverkning. Enligt denna åsigt skulle således sockret icke nu vidare tullbeskattas. Men icke blott enligt denna frihandelsvänliga åsigt, utan äfven enligt nu rådande tullpolitiska åsigter bör så icke heller ske mer än till en viss grad, ty ur skyddssystemets synpunkt har tullen en annan uppgift än den, som från frihandelsståndpunkt plägar tilläggas densamma, eller att allenast utgöra ett medel att skaffa statsverket inkomster. Den bör nemligen enligt sistnämnda åsigt i främsta rummet afse att bereda erforderligt skydd för landets näringar, och för den skull bör nedsättning ske i de tullar, hvilka förut af rent finansiella skäl varit åsatta vissa varor, som med ganska betydliga belopp ingå i den allmänna årliga konsumtionen inom landet. Då vi nu faktiskt hafva ett skyddssystem hos oss infördt, så är det af synnerlig vikt, att landet kommer i åtnjutande af de fördelar, ett sådant system medför, och ej

blott af dess olägenheter. Huru man sålunda än må betrakta saken, så kan en nedsättning af sockertullen ej vara annat än politiskt-ekonomiskt riktig.

Till hvilken grad sockertullen bör nedsättas blir då endast beroende på det skydd, som kan anses behöfligt för den inhemska sockertillverkningen. Med det tullskydd af 13,9 öre per kilogram, som sockerindustrien nu faktiskt åtnjuter, har det för denna industri varit möjligt att på den inhemska marknaden sälja sitt socker till ett pris, som med 3,4 öre per kilogram understiger det pris, som det utländska sockret måste betinga. Ett tullskydd af 10,5 öre, eller säkrare 11 öre per kilogram, synes sålunda böra vara tillräckligt.

Det är emellertid klart, att om man sätter tullen å råsocker till detta belopp, så kan naturligtvis sockerindustrien icke vidare betala någon särskild tillverkningsskatt, och en nedsättning af sockertullen till det belopp, som är behöfligt för att åt den inhemska sockerindustrien bereda ett tillräckligt tullskydd, kommer sålunda att oundgängligen nödvändiggöra hvitbetssockeraccisens afskaffande. Huru berättigadt ett sådant tillvägagående än må vara ur teoretisk synpunkt, torde det dock, innan man bestämmer sig för något sådant, vara högst behöfligt att söka göra klart för sig, hvilka verkningar ett afskaffande af hvitbetssockeraccisen skulle medföra.

Hvad då först sjelfva hvitbetssockerindustrien beträffar, så är det tydligt, att denna, frigjord från hvarje störande ingrepp i produktionens villkor från statens sida, skulle komma i samma läge, som landets alla öfriga näringar, med undantag för bränvinsbränningen, och beredas tillfälle att utveckla sig i öfverensstämmelse med här rådande förhållanden. Utan tvifvel skola fabrikanterna under sådana omständigheter icke underlåta att vidtaga alla de åtgärder med afseende på ett befrämjande af betodlingen och förbättring i tillverkningsmetoderna, som de kunna, för att minska den stora risk, som nu är med tillverkningen förenad. Antagligen skulle dervid ansträngningarne i första hand komma att riktas på att skaffa oss ett för vårt klimat passande betfrö, och då det lyckats Tyskland att genom en rationelt bedrifven fröodling högst väsentligt öka såväl sockerhalten som renhetsgraden hos betan, så torde af sådana ansträngningar ett likartadt resultat vara att förvänta äfven hos oss. För öfrigt skulle nog konkurrensen på detta område som på andra framkalla för våra förhållanden passande förbättringar och derigenom göra denna industri till en i sann mening nationel.

För allmänheten skulle en nedsättning i tullen å råsocker till 11 öre per kilogram medföra en besparad utgift af 12,5 öre för hvarje

kilogram förbrukadt socker, som vid en total förbrukning af 75,000 ton för landet skulle medföra en besparing i dettas utgift för socker å $9\frac{1}{3}$ millioner kronor. Men detta skulle icke blifva den enda följden af sockerprisets nedgång i priset till 70 å 75 % af det nuvarande. Genom detta sockrets billiggörande skulle det utan tvifvel här liksom i England finna en betydligt ökad användning vid vissa tillverkningar, såsom likörer, bärviner, porter, sylter, marmelad, drops, biscuits och konserver, och då man tager i betraktande, att förenämnda näringsgrenar på grund af det i England billiga sockret der erhållit en utveckling, som göra dem i statsekonomiskt hänseende icke mindre betydande än sockerindustrien i andra länder, så kan man väl förstå, hvilket fruktbarande inflytande på vårt lands näringslif en sådan nedsättning i sockerpriset skulle medföra. Tydligt är äfven, att derigenom skulle uppstå en stor ökning i konsumtionen af socker, hvilken i sin ordning skulle möjliggöra en större tillverkning än den, som under nu rådande förhållanden synes hafva nått sitt maximum.

Vid den nu helt flygtigt gjorda granskningen af de sannolika verkningar, som ett afskaffande af hvitbetssockeraccisen och en i samband dermed stående sänkning af sockertullarna skulle medföra för allmänheten, hvitbetssockerindustrien och näringslifvet i öfrigt, har det icke visat sig att resultaten skulle blifva ogynsamma, snarare har man att med stor sannolikhet antaga motsatsen. Annorlunda gestaltar sig visserligen förhållandet med hänsyn till statsverkets inkomster; ty det är uppenbart att dessa skola komma att af accisens borttagande och tullarnes nedsättande högst väsentligt minskas. I fråga om sockerbeskattningen är likväl detta icke någon nyhet. Med det beskattnings sätt, som med afseende å socker under detta årtionde varit rådande, har statsverkets inkomster af denna beskattning alltjemt minskats, både absolut och relativt taget; och väl att märka är, att detta inträffat under det konsumtionen inom landet ökats med 30 procent och tullen varit oförändrad, samt accisen höjts med 25 procent och tillika ett högre sockerutbyte lagts till grund för accisens utgörande. Huru förhållandena i förenämnda hänseende gestaltat sig under åren 1890—95 kan inhemtas af följande jämförelser. Dervid har blifvit antaget, att det under en vinterkampanj tillverkade hvitbetssockret förbrukas det kalenderår, under hvilket kompanjen afslutas, och vidare att raffineradt socker förvandlas till råsocker efter 110 procent och sirup efter 50 procent.

Tillverkning, införsel och förbrukning skulle då hafva varit i ton.

	Tillverk. råsocker.	Infördt råsocker.	Summa råsocker.	Införsel af		Förbrukning af socker.
				Raffinad.	Sirup.	
1890	14626	29934	44560	11539	10588	62546
1891	20632	23640	44272	8070	10228	58263
1892	26843	24446	51289	6705	11000	64164
1893	29920	25576	55496	4629	11775	66475
1894	43168	17097	60265	4201	12253	71012
1895	72890	3309	76200	837	13373	83807

Den inkomst, som statsverket haft af hvitbetssockeraccisen och sockertullarne har varit i tusentals kronor.

	Accis.	T u l l.				Statsverkets hela inkomst.
		Råsocker.	Raffinad.	Sirup.	Summa.	
1890	803.8	7034.4	3807.8	1058.8	11901.0	12704.8
1891	1282.1	5555.5	2663.2	1022.8	9241.5	10523.6
1892	1909.8	5744.7	2212.8	1100.1	9057.6	10967.4
1893	2037.5	6245.4	1526.4	1177.4	8949.2	10986.7
1894	3294.6	4017.8	1385.2	1225.2	6628.2	9922.8
1895	5861.8	777.6	276.2	1337.3	2391.1	8252.9

Statens inkomst af hvitbetssockeraccisen har varit betydligt mindre än man dermed afsett. Den utgick intill 1 sept. 1891 med $\frac{2}{5}$ och derefter med hälften af tullen. Vid bestämmandet af denna skattesats hade man naturligtvis föreställt sig, att den skulle utgå på allt det tillverkade sockret. Men på grund deraf, att sockerutbytet vid tillverkningen i verkligheten blef betydligt större än hvad man till grund för accisens utgörande beräknat, blef i sjelfva verket en icke obetydlig del af produktionen skattefri.

	Afverkade betor.	Utbytes-procent		Skattefritt socker.	Statens förlust på accisen.	Accis- och tullbeskattning per kg förbrukadt socker.
	Ton.	verklig.	beräknad.	Ton.	kr.	
1890	136813	10.69	6.25	6074	571000	21,9 öre
1891	218229	9.45	„	6990	657300	18.0 „
1892	260064	10.32	„	10630	1244200	17.1 „
1893	277443	10.78	„	12600	1478100	16.5 „
1894	373962	11.54	7.50	15130	1777600	12.6 „
1895	628480	11.60	8.25	23000	2702800	9.7 „

8431000

Häraf framgår, att statens inkomst af sockerbeskattningen, som 1890 utgjorde 12,7 millioner kronor, år 1895 nedgått till 8,25 millioner kronor och sålunda under nämnda tid minskats med nära 4,5 millioner kronor. Ensamt derigenom att staten till grund för hvitbetsaccisens utgörande lagt en för låg utbytesprocent tillika med de lindringar i beskattningen, som medgifvits nyanlagda fabriker, har uppstått en totalförlust af nära 8,5 millioner kronor under åren 1890—95. Att statsverkets förluster under nämnda tid skulle hafva blifvit betydligt mycket större, om icke förbrukningen under samma tid ökats med 30 procent, framgår deraf, att statens inkomst i accis och tull på hvarje kilogram förbrukadt socker nedgått från 21,9 öre år 1890 till 9,7 öre år 1895, eller med mer än hälften.

Dessa statsverkets minskade inkomster skulle dock icke vara mycket att beklaga, om befolkningen i besparad skatt hade vunnit hvad statsverket förlorat i inkomst. Men så har icke varit fallet; ty då sockertullarne varit oförändrade, har priset på den inhemska marknaden kunnat hållas så mycket högre än priset på världsmarknaden som tullen utgör. Då en alltjemt minskad andel af detta öfverpris kommit statsverket till godo, har följden deraf blifvit, att en deremot svarande ökad andel fallit befolkningen till last. Denna sednare del har ökats från 1890, då den utgjorde 1,6 öre per kilogram, till 13,8 öre per kilogram 1895, eller rättare, om man gör afseende på det prisfall af 3,4 öre, som under sistnämnda år egde rum, på grund deraf att importen så godt som upphörde, till 10,4 öre per kilogram. Vid en total förbrukning af 75,000 ton gör detta för befolkningen en icke synlig utgift af 7,8 millioner

kronor, endast och allenast för att sätta statsverket i stånd att kunna af den inhemska sockertillverkningen utkräfvä lika mycket i skatt — en skatt, som förbrukarne, d. v. s. befolkningen naturligtvis i sista hand äfven få betala. Afskaffade man åter accisen och nedsatte råsockers-tullen till 11 öre pr kilogram, hvilket torde få anses som ett tillräckligt tullskydd, så skulle statsverket visserligen gå i mistning af all inkomst på sockerbeskattningen med undantag af den obetydliga tullinkomst, som då kunde uppstå på införd sirup och raffinad, men befolkningen skulle göra en besparing af $9\frac{1}{3}$ millioner kronor, utom hvad som kunde komma den till del i nedsatt tull å sirup.

Den ökade inkomst, som för kampanjen 1896—97 är beräknad att vinnas genom den i den kongl. propositionen föreslagna förhöjningen i utbytesberäkningen, utgör 800,000 kronor, och höjer detta belopp hvitbetstillverkningsafgiften till 7,800,000 kronor. Antaget att staten vid förlust af denna inkomst skulle utkräfvä ett lika stort belopp i form af andra skatter, så återstode likväl för befolkningen på de besparade $9\frac{1}{3}$ millionerna en behållning af $1\frac{1}{2}$ million, med hvilket belopp den kunde minska det offer, som den nu får göra ensamt för upprätthållandet af en inhemska sockertillverkning. Hvad som i och för detta ändamål återstode vore då något öfver 6 i stället för nu öfver $7\frac{1}{2}$ millioner. Äfven detta belopp komme måhända vissa år att betydligt minskas, emedan om hvitbetssockertillverkningen frigöres från all extra beskattning, så kommer nog konkurrensen att hålla prisen nere, eftersom ingen export gerna kan komma i fråga, då inga exportpremier kunna ifrågasättas. Landet i sin helhet skall då komma att dela fördelarna och olägenheterna af vexlande sockerskördar, så att vid god skörd sockerpriset faller och tvärtom.

Med det öfverskott å statsverkets inkomster, som under de senare åren uppstått, torde det emellertid icke till en början blifva behöfligt att med andra skatter fylla hela det tomrum, som afskaffandet af hvitbetssockeraccisen skulle medföra i statens budget. Det saknas dock icke utväg att redan nu fylla detta tomrum till nära hälften genom att för ändamålet anlita ett annat beskattningsobjekt. Ingen lär väl bestrida att tobaken, såsom enbart ett njutningsmedel, dertill lämpar sig vida bättre än sockret, som är ett näringsämne. Då i Norge tullen å tobak utgår med 1,75 kronor pr kilogram och i England med ända till 6,30 kronor, så torde man här utan fara kunna höja den från 1 till 2 kronor, och redan en sådan höjning skulle för statsverket medföra en ökad inkomst af omkring $3\frac{1}{2}$ millioner kronor.

Ett afskaffande af hvitbetssockertillverkningsafgiften och en i

samband dermed stående sänkning af sockertullarne torde sålunda kunna låta genomföra sig utan någon känbar uppoffring för statsverket, men deremot till stor ekonomisk fördel för samhället i dess helhet. Vida viktigare än de ekonomiska fördelarne skulle de indirekta följderna af mer omnämnda afgifts afskaffande utan tvifvel blifva. I främsta rummet blefve staten derigenom befriad från att år efter annat syssla med frågan om, huru man på bästa sätt skall reglera sockerindustrien, en fråga, som, för hvarje gång den återkommer, uppträder i en allt mera svårlöst form. Vidare blefve hvitbetssockerindustrien då i tillfälle att oberoende af hvarje förmynderskap fritt utveckla sig efter sina förutsättningar såväl med afseende å lokala förhållanden i olika landsdelar som i sitt förhållande till jordbruket, och slutligen kunde man genom sockrets billiggörande hafva att förvänta en uppblomstring af andra näringsgrenar, i hvilkas tillverkningar socker ingår, hvaraf helt naturligt skulle följa icke blott en ökad sockerkonsumtion utan också en ökad sockerproduktion.

Tydligt torde dock vara, att en reform af en sådan ekonomisk betydelse för staten, industrien och befolkningen som denna icke kan genomföras, utan att regeringen deråt egnar allvarlig uppmärksamhet och derom framlägger förslag för Riksdagen. På grund deraf och med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 38 till innevarande Riksdag tillåter jag mig hemställa:

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen behagade anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag framlägga förslag till hvitbetssockertillverkningsavgiftens afskaffande och i samband dermed till sockertullarnes sänkande till sådana belopp, att de bereda hvitbetssockertillverkningen ett tillräckligt, men väl afpassadt tullskydd.

Stockholm den 7 april 1896.

J. H. G. Fredholm.